

Standaryzacja sprawozdawczości finansowej dla małych i średnich przedsiębiorstw

1. Wstęp

Podstawowe znaczenie w zakresie harmonizacji¹ i standaryzacji² rachunkowości na świecie mają dwie organizacje: Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB)³ i Rada Standardów Rachunkowości Finansowej (FASB)⁴. Wdrożenie międzynarodowych standardów sprawozdawczości związane jest jednak z wysokimi nakładami, które stanowią barierę dla małych i średnich przedsiębiorstw. W rezultacie międzynarodowe standardy są wykorzystywane wyłącznie przez duże przedsiębiorstwa, których papiery wartościowe są przedmiotem obrotu na międzynarodowych rynkach finansowych. Oznacza to, że korzyści wynikające z unifikacji odnoszą nieliczne przedsiębiorstwa. W tym kontekście zasadne wydają się inicjatywy mające na celu opracowanie międzynarodowych reguł sprawozdawczości finansowej dla małych i średnich podmiotów.

Celem artykułu jest pokazanie problemów oraz ich rozwiązań dotyczących wprowadzenia Międzynarodowych Standardów Rachunkowości dla MŚP w Unii Europejskiej.

2. Problemy i rozwiązania związane z wprowadzeniem MSSF

Międzynarodowa Rada Standardów Rachunkowości po wielu latach pracy podała na początku 2007 r. pod dyskusję projekt Międzynarodowego Standardu

---

¹ *Harmonizacja* oznacza proces zwiększenia porównywalności przez ograniczenie wariantów ewidencji i sprawozdawczości. Jest również kojarzona z regulacjami ponadnarodowymi, a standaryzacja z regulacjami międzynarodowymi.

² *Standaryzacja* polega na tym, iż narzuca swoje wąskie reguły identyczne lub bardzo zbliżone we wszystkich krajach.

³ International Accounting Standards Board – IASB.

⁴ Financial Accounting Standards Board – FASB.

Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) poświęcony sprawozdawczości finansowej małych i średnich jednostek. W ocenie projektu ważne są trzy kwestie:

- 1) określenie użytkownika, sprawozdań finansowych i zakresu informacji;
- 2) określenie kosztów, z jakimi będzie się wiązać dla jednostek przedkładających sprawozdania finansowe dostarczenie tych informacji zarówno w momencie sporządzania sprawozdań, jak i przy bieżącym prowadzeniu ksiąg, z których czerpane mają być dane do sprawozdań; mówiąc inaczej – jakie wymagania stawia się przed rachunkowością małych i średnich jednostek, pamiętając, że ma ona przede wszystkim obsłużyć jednostkę i pomóc jej w prowadzeniu gospodarki finansowej i zarządzaniu nią, a nie tylko zaspokajać „ciekawość” użytkowników spoza niej;
- 3) ustalenie, czy sposób przedstawienia merytorycznej zawartości standardu – sformułowania, układ czy objętość sprzyjają przyswojeniu sobie jego postanowień i pozwolą na łatwe korzystanie z niego.

W. Nowak w swoim artykule ustosunkował się do tych kwestii następująco⁵:

Ad 1. Do użytkowników sprawozdań finansowych małych i średnich jednostek należą organy podatkowe, kredytodawcy oraz współwłaściciele niepracujący w firmie. Ze względu na to, że prawo podatkowe niemal w każdym kraju jest inne i zawiera wiele rozwiązań, które nie pozostają w zgodzie z zasadami nowoczesnej rachunkowości, można założyć, że organy finansowe nie będą usatysfakcjonowane sprawozdaniami finansowymi sporządzanymi w myśl projektowanego standardu.

To, czego oczekują kredytodawcy i współwłaściciele, wymaga dopiero zbadania. Można jednak stwierdzić, że wynikające z tych sprawozdań dane powinny:

- charakteryzować się dużym stopniem pewności i realizmu (jak najmniej antycypacji zysków, dowolności przy wycenie), gdyż służy to umocnieniu sytuacji finansowej jednostki i chroni przed podziałem pozornych zysków (proponowany układ rachunku zysków i strat nie przynosi żadnej pomocy w tym względzie);
- wystarczać do ocen, ale nie stanowić niezbędnych informacji „na wszelki wypadek”; nie wykluczać tego projekt.

Ad 2. System ewidencji powinien być możliwie prosty, niestawiający księgowym małych i średnich jednostek nadmiernych wymogów co do kwalifikacji potrzebnych do prowadzenia ksiąg rachunkowych.

Ad 3. Niezależnie od ogólnej oceny układu i przejrzystości tekstu trzeba by zbadać, czy wszystkie pozycje wymagające wykazania w sprawozdaniu finansowym są wystarczająco jednoznacznie objaśnione. Już widać, że nie, gdyż tekst zawiera liczne powołania na MSR dla jednostek zainteresowania publicznego, a zatem nie jest sam w sobie wyczerpujący. Brakuje wyjaśnień do rozrachunków niezaliczanych do aktywów i zobowiązań finansowych. Także połączenie wyja-

⁵ W. Nowak, *Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej dla małych i średnich jednostek*, „Rachunkowość”, Pismo Stowarzyszenia Księgowych w Polsce, nr 7/2007, s. 11.

śnień zagadnień występujących zarówno w jednostkowym (reguła), jak i skonsolidowanym (przypadek chyba raczej rzadki) sprawozdaniu finansowym ujemnie wpływa na czytelność Standardu.

Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) dostrzegła również problemy związane z wykorzystaniem opracowanych przez nią standardów MŚP i w 2003 r. uznała, że dla tych podmiotów powinny zostać stworzone odrębne międzynarodowe regulacje w zakresie sprawozdawczości finansowej. Projekt opracowania standardów dla małych i średnich firm zyskał szerokie poparcie na całym świecie. Organizacje odpowiedzialne za tworzenie standardów rachunkowości z ponad 30 krajów postulowały o pilne opracowanie standardów dla tych podmiotów⁶.

Ujednolicenie regulacji przyniesie wymienione korzyści dla międzynarodowego biznesu. Po pierwsze, standardy sprawozdawczości finansowej o znaczeniu ponadnarodowym ułatwiają ocenę i porównanie sytuacji finansowej przedsiębiorstw z różnych krajów, a przez to usprawniają proces podejmowania decyzji inwestycyjnych. Po drugie, dzięki sporządzaniu sprawozdań finansowych – według powszechnie uznanych i akceptowanych zasad rachunkowości – przedsiębiorstwa zapewniają sobie szerszy dostęp do kapitału⁷.

Za wprowadzaniem uproszczonych regulacji dla MŚP przemawia kilka cech odróżniających te firmy od większych przedsiębiorstw. Po pierwsze, korzyści związane z wdrożeniem globalnych standardów w małych i średnich przedsiębiorstwach są z pewnością mniejsze niż w przypadku dużych spółek. Prowadzi to do powstania dysproporcji między korzyściami i kosztami związanymi z aplikacją standardów. Ustalenie odpowiedniej relacji korzyści–koszty wymaga ograniczenia tych ostatnich. Po drugie, sprawozdawczość finansowa nie odgrywa ważnej roli w zaspokajaniu potrzeb informacyjnych właścicieli MŚP. W małych jednostkach gospodarczych liczba udziałowców jest relatywnie niewielka i ogranicza się często do członków rodziny – właścicieli i/lub zarządzających. Ze względu na ich bliski kontakt z przedsiębiorstwem i bezpośredni dostęp do informacji, szczegółowa sprawozdawczość zewnętrzna nie jest konieczna w odróżnieniu od dużych przedsiębiorstw. W przypadku np. akcjonariuszy dużych giełdowych spółek szczegółowe sprawozdania finansowe są najważniejszym źródłem informacji bieżących, na podstawie których mogą prognozować przyszłe przepływy pieniężne i podejmować decyzje o sprzedaży lub zakupie akcji. Po trzecie, użytkownicy sprawozdań finansowych MŚP mają zwykle mniejszą wiedzę z zakresu rachunkowości i finansów, a tym samym mają mniejsze zdolności percepcji danych zawar-

⁶ <http://e-rachunkowosc.pl/arttykul.php?view=661> – strona internetowa biuletynu e-rachunkowość.

⁷ <http://e-rachunkowosc.pl/arttykul.php?view=661> – strona internetowa biuletynu e-rachunkowość.

tych w publikowanych raportach. Sprawozdawczość finansowa powinna zostać dostosowana do możliwości prezentowanych przez jej odbiorców.

Dodajmy, że uzasadniając potrzebę MSSF dla MSJ⁸, Organizacja Międzynarodowych Standardów Rachunkowości wskazuje między innymi na następujące korzyści w skali makro:

- międzynarodowe uznanie wymogów sprawozdawczości finansowej państw adaptujących Międzynarodowe Standardy Rachunkowości;
- korzyści związane z międzynarodową porównywalnością sprawozdań finansowych jednostek stosujących MSR;
- korzyści związane ze zrozumiałością zasad (polityki) rachunkowości stosowanych przez jednostkę dla użytkowników z różnych zakątków świata.

Argumenty to już zostały uwzględnione w wielu krajach w postaci zawężenia obowiązków sprawozdawczych dla MŚP. Na przykład w Stanach Zjednoczonych i w Kanadzie przyznano mniejszym firmom liczne zwolnienia od powszechnych obowiązków w zakresie rachunkowości. W Wielkiej Brytanii natomiast opracowano oddzielne standardy dla mniejszych podmiotów (Financial Reporting Standards for Smaller Entities)⁹.

3. Próby wprowadzenia MSR w Unii Europejskiej

Od 1 stycznia 2005 r. na mocy rozporządzenia nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady UE nastąpiło znaczne rozszerzenie stosowania MSR/MSSF przez zobowiązanie kilku tysięcy spółek publicznych z 25 krajów UE do sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych według tych regulacji¹⁰.

Oczekuje się, że w 2008 r. Międzynarodowa Rada Standardów Rachunkowości ogłosi Międzynarodowy Standard Rachunkowości dla Małych i Średnich Jednostek, który wejdzie w życie od 1.01.2009 r.

Według A. Nowaka z Katedry Rachunkowości Uniwersytetu Łódzkiego, przy uwzględnieniu harmonogramu prac i logiki dążenia do jednolitego rynku można się spodziewać, że również Unia Europejska podejmie decyzję o jego stosowaniu od 2009 r. we wszystkich krajach Wspólnoty. Standardy nie będą dotyczyć mikroprzedsiębiorstw.

W stosunku do tej grupy firm decyzja o wprowadzeniu MSR zostanie pozostawiona władzom krajowym. W Polsce oznaczałoby to, że na mocy przepisów UE standard obowiązywałby w około 30 tys. małych i średnich jednostek.

⁸ Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej dla Małych i Średnich Jednostek – MSSF dla MSJ.

⁹ <http://e-rachunkowosc.pl/artukul.php?view=661> – strona internetowa biuletynu e-rachunkowość.

¹⁰ *Rachunkowość wczoraj, dziś, jutro*, praca zbiorowa, Warszawa 2007, s. 279.

A. Nowak wyjaśnia, że obecnie Unia rozważa stosowanie standardu dla małych i średnich jednostek w odniesieniu do przedsiębiorstw średnich oraz małych, z wyjątkiem mikro, których w Polsce jest około 1,7 mln. Takie rozwiązanie pozwoli wzmocnić rozwój, jednocześnie nie zwiększając rachunkowych obciążeń małych przedsiębiorstw.

K. Gmur z PricewaterhouseCoopers uważa, że o ile jest to realny scenariusz, o tyle niepewny jest termin wdrożenia standardu przez UE. Przypomina, że do 1 października 2007 r. do Organizacji Międzynarodowych Standardów Rachunkowości spływały uwagi do projektu. Po zapoznaniu się z nimi najwcześniej wyda ona standard w drugiej połowie przyszłego roku. Dlatego też nie jest realne, aby kraje wspólnotowe mogły go zacząć stosować od 2009 r.

Odmiennego zdania jest Ignatowski, adiunkt w Katedrze Rachunkowości Uniwersytetu Łódzkiego. Twierdzi, że prawdopodobnie Unia Europejska przyjmie standardy dla małych i średnich firm. Mimo że standard będzie w UE obowiązującym prawem, to decyzja o jego stosowaniu będzie zależać od woli krajów europejskich, które w stosunku do spółek niepublicznych mogą przyjmować standardy zgodnie z własnym wyborem. Zdaniem Ignatowskiego nie będzie powszechnej akceptacji tego projektu. Niechętna będzie przede wszystkim Europa kontynentalna, m.in. Niemcy, Francja, Włochy, Portugalia. Państwa te odrzucą tak szerokie stosowanie Międzynarodowych Standardów Rachunkowości. Standard przyjąć może natomiast Wielka Brytania, Holandia, a także Czechy¹¹.

4. Zakończenie

Prace nad nowymi standardami nie zostały jeszcze zakończone, a więc dotychczasowe ustalenia mogą być jeszcze modyfikowane. Istotne jest, aby środowisko zainteresowane wdrożeniem MSSF dla mniejszych podmiotów w UE i na świecie aktywnie włączyło się w prace także w ostatniej fazie, tj. na etapie komentowania projektu.

Zainteresowanie projektem MSR wyrażane na obecnym etapie wskazuje, że międzynarodowe regulacje dla MŚP zostaną szybko i w szerokim zakresie wprowadzone w wielu krajach. W rezultacie znacznie większa niż obecnie liczba podmiotów gospodarczych będzie wykorzystywać globalny „język biznesu” i odnosić z tego powodu korzyści materializujące się głównie w relacjach z innymi przedsiębiorstwami oraz kapitałodawcami. W skali makroekonomicznej powinno doprowadzić to do wzrostu wartości międzynarodowych operacji gospodarczych, a tym samym do zwiększenia efektywności gospodarowania w skali światowej.

¹¹ http://podatki.gazetaprawna.pl/artykuly/1481,nowe_zasady_ksiegowosci_dla_firm.html – Internetowy dziennik gospodarczy.

Bibliografia

- Jaruga A. (red.), *Międzynarodowe regulacje rachunkowości. Wpływ na rozwiązania krajowe*, Wyd. C.H. Beck, Warszawa 2002.
- Niemczyk R., *Rachunkowość małych i średnich przedsiębiorstw*, Oficyna Wydawnicza Unimex, Wrocław 2008.
- Nowak W., *Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej dla małych i średnich jednostek*, „Rachunkowość”, Pismo Stowarzyszenia Księgowych w Polsce, nr 7/2007.
- Rachunkowość wczoraj, dziś, jutro* – praca zbiorowa, Warszawa 2007.
- Winiarska K., *Rachunkowość przedsiębiorstw w procesie integracji z Unią Europejską*, Szczecin 2000.

Strony internetowe

- <http://www.mf.gov.pl/>
<http://www.rachunkowosc.com.pl/index.php>
<http://ksiegowosc.infor.pl/>
<http://www.egospodarka.pl/>
<http://www.gazetaprawna.pl/>